

“Intressant och nödvändigt att ni finns”

- offentligt protokoll från Disarm 07:s studie- och dialogbesök i Karlskoga den 26 januari 2007

Fredag den 26 januari 2007 besökte sju ideella aktivister från den nystartade fredskampanjen Disarm 07 Karlskoga. Kampanjen träffade representanter för Karlskoga kommun, fackföreningar vid boforsföretagen BAE Systems Bofors och Saab Bofors Dynamics, samt representanter för dessa företags ledningar.

Efter ömsesidiga presentationer inledde Kampanjen alla tre mötena med sin avsiktsförklaring: Sverige befinner sig i en nödsituation. Regeringen och riksdagen tillåter vapenexport till krig, konflikt och förtryck. Det strider mot riktlinjerna för vapenexporten, internationell lag, och allmänmännisklig moral. Kampanjen känner sig tvungen att ingripa med påverkans- och civil olydnadsarbete, exempelvis i samband med ett fredsläger i Karlskoga 14-19 juni 2007. Syftet med studie- och dialogbesöket i Karlskoga var att tillsammans med olika ansvarsägare reflektera och samordna arbetet.

Kommunens representanter välkomnade Kampanjen som berikande och gav råd om kontaktpersoner och lämplig tid för ett sommarläger. Kommunen ville dock inte själva ta ställning i frågan, men betonade att den inte alls är lika beroende av boforsföretagen som tidigare. En kommunföreträdare sade om åren som varit att “ens existens blev ju beroende.”

Fackordförandena klargjorde att inte heller de tar politisk ställning. De talade dock öppenlydigt om personalens inställning till situationen i allmänhet och om sin välvilighet till fredsrörelsens tidigare arbete. Några föreslog fortsatt dialog, under eller utanför arbetstid. Ett par var klart negativa till lagbrott i samband med aktioner.

Boforsföretagen ifrågasatte Kampanjen principiellt, och dessutom specifikt vad gäller landet Indien och vapnet Excalibur. Vad gäller AT4 och Carl-Gustaf hade de färre synpunkter på kritiken. Företagen berättade att ett 30 år gammalt exportstopp på storsäljande Carl-Gustaf fortfarande i dag skadar Bofors. Företagen lovordade dialogen men hotade avbryta den om Kampanjen genomför civilolydnadsaktioner.

Möte med representanter för Karlskoga kommun, 09.00

Från kampanjen
Anna Andersson

Patrick Gruczkun

Andreas Hedfors

Per Hillerström

Ulrika Hävre
Sara Kjernmoen

Från kommunen

Anna Drevenstam,
kommunchef

Bengt Johansson (s)
ordf kommunstyrelsen

Mikael Sjöberg,
utvecklingschef

Niina Laitila (s) KS-ledamot
barn- & utbildningsnämnden

Efter en inledande runda med förväntningar på mötet presenterar sig kommunen närmare.

Karlskoga är ett traditionellt brukssamhälle där invånarantalet sedan 80-talet minskat från 40 000 till 30 000 invånare. Tidigare hade Saab och Bofors över 12 000 anställda och styrde mer eller mindre kommunen. Idag finns det ett betydligt bredare näringsliv och vapenindustrin har

Den 17 mars 2006 sköts 17-årige Kurdistan Ahmed till döds i norra Irak. Sverige exporterar vapen till invasions- och ockupationstrupperna. Foto: photosfromiraq.revolutionweb.org

Under det första mötet i Karlskoga, med bland annat kommunstyrelsens ordförande och kommunchefen, hälsades kampanjgruppen välkommen till staden och fick ta emot goda råd. Foto: Disarm 07

fått minskat inflytande.

På det gamla Boforsområdet finns till exempel idag ett 50-tal företag och bara tre har tillstånd för miljöfarlig verksamhet.

Samtidigt lever illusionen om Bofors kvar på stan, många pratar fortfarande om företaget som man gjorde i dess ”glansdagar”. Men det är viktigt för kommunen att lyfta fram att Karlskoga idag är mer än bara kanoner och mis-siler.

På Kampanjens presentation reagerade kommunen med ett resonemang om att detta är svåra frågor, vi lägger onekligen stora resurser på att vandra in i en återvändsgränd och samtidigt måste vi ju ha ett militärt försvar, menade kommunen.

“Gamla Boforsanställda lär inte gilla dessa tankar men det har generellt skett en tillnyktring vad gäller dessa frågor”, menade en företrädare.

En företrädare mindes hur det tidigare beroendet av Bofors tog sig uttryck när Ingvar Bratt avslöjade Bofors mutaffärer med Indien:

“Attityden var att ‘det här vet ju alla men det är inget vi pratar om.’ Då var ens lojalitet med arbetsgivaren. Ens lojalitet var ju köpt, ens existens blev ju beroende.”

På en fråga om möjligheterna för kommunen att påverka boforsföretagen mot en omställning till civil produktion backade kommunen och sade att det inte kan vara kommuns beslut, dess roll är tvärtom att stödja näringslivet. Dessutom är ju militär produktion i Sverige sanktionerad i riksdagen, sa kommunen.

Angående fredsläger och civil olydnad sa kommunen att det skulle vara väldigt kontroversiellt eftersom Bofors fortfarande är samhället för många. Samtidigt är fredsarbete sannolikt mindre kontroversiellt idag än tidigare. Kommunen nämnde en tidigare aktion då grisblod ska ha kastats på en dörr och avrådde från sådant.

Kampanjen undrade om kommunen tycker att ett fredsläger kan berika kommunen och svaret blev “absolut!”.

Kommunen påpekade att det är viktigt att nå ut till samhället ordentligt och tipsade om kulturella föreningar och kontaktpersoner. Vi diskuterade även lämpligaste tid och plats för ett fredsläger i juni.

Avslutningsvis utlovades god kommunikation i ärendet och Kampanjen bad kommunföreträdarna att sprida information om Kampanjen till kommunanställda och -invånare.

Möte med Boforsföretagens fackliga företrädare, 11.00

Från kampanjen
Anna Andersson
Patrick Gruczun
Andreas Hedfors
Per Hillerström
Ulrika Hävre
Sara Kjernmoen

Från facken
Thomas Dahlin,
ordf SIF BAE Systems
Krister Karlsson,
ordf IF Metall BAE Systems
Torbjörn Jungeby,
ordf Ingenjörförbundet Saab
Bofors Dynamics
Lars Svensson, SIF Saab Bofors
Dynamics

Under en öppen presentationsrunda berättar flera av de fackliga företrädarna att de arbetat på företaget i hela sina vuxna liv och är stolta över sitt arbete och den världsledande kompetens som är samlad här. Någon har träffat fredsrörelsen tidigare.

På BAE Systems Bofors har SIF cirka 230 medlemmar (av cirka 470 anställda totalt). De känner en viss oro inför en oklar framtid och nämnde att de inför Försvarsbeslutet 2004 engagerat sig för att kräva klara besked från regeringen. Facket säger sig inte ha någon vilja att gå emot ett regeringsbeslut oavsett vart det tillåter export.

På samma företag har IF Metall ett 60-tal medlemmar, ett antal som tidigare var långt högre.

På Saab Bofors Dynamics har Ingenjörförbundet c:a 200 medlemmar och SIF cirka 330, av totalt cirka 800 i Karlskoga och 1 300 i företaget (på fem orter i Sverige).

Facket tog spontant upp en diskussion om de anställdas medvetenhet om den krigsmateriel de producerar. Även om ämnet inte diskuteras dagligen på företag finns en klar

medvetenhet. Vid anställningsintervjuer frågar facket om personerna som ska jobba vet vad det är de ska producera. Här finns nog inga vapenfetischister, enligt facket, men även om det finns utrymme för olika åsikter är det "nog så att de som inte accepterar försvarsindustrin aldrig börjar - eller snabbt slutar - hos oss."

Saab Bofors Dynamics har legat under varsel om cirka 250 personer de senaste åren och det har givetvis varit jobbigt. Under varslet slutade 100 personer frivilligt och vissa slutade säkert för att de hellre vill arbeta med andra saker.

Facken betonade de anställdas trivsel på arbetet, vilket tar sig uttryck i att personalomsättningen är väldigt låg (cirka 5 procent om året) och sjukfrånvaron likaså. Att personalen som helhet blir allt äldre ses som något av ett problem.

Bara drygt 10 procent av företagets anställda är kvinnor, man arbetar aktivt med att öka det antalet.

Efter Kampanjens presentation talar de fackliga representanterna om världssituationen och konstaterar att de litar på "att riksdagen är insatt och vet vad den gör. Vi rättar oss efter deras riktlinjer." Det är inget som ifrågasätts.

Exportproblematiken är inget som diskuteras på arbetsplatsen, även om det uppstod en diskussion vid tidpunk-

ten för USA:s invasion av Irak hur det skulle gå med exporten till USA. Det handlade om hur det skulle gå med jobben, inte om de moraliska aspekterna.

"Vi som arbetar här trivs med vårt arbete och våra arbetsuppgifter. Den internationella marknaden är oerhört konkurrensutsatt och det handlar för oss mer om överlevnad än om moral."

Facken var generellt sett positiva till kritik. Det är bra att någon ifrågasätter, så att debatten blir balanserad, menade de.

Till konkret civil olydnad var flera negativa, och nämnde risken att grupper tar direkt aktion mer för att uttrycka egen frustration än för att åstadkomma verklig förändring. Samtidigt nämndes att en tidigare trädplantering var positiv:

"Det får mig att tänka till på mina ideal varje gång jag går förbi trädet."

Facken uppskattade även tidigare aktivisters öppenhet och goda relationer med polisen.

Facket påpekade att den svenska marknaden för försvarsmateriell är för liten för en fungerande försvarsindustri, vilket har varit motivet till att exportera. Alla möjligheter till affärer behövs också för att behålla den teknologiska kompetensen. Och eftersom det är dyrt att producera high-tech produkter behövs internationella samarbeten och export.

"Det får mig att tänka till på mina ideal varje gång jag går förbi trädet," sa en av de fackliga representanterna a propos en tidigare civil olydnadsaktion där ett träd planterats nära vapenfabriken. De fackliga representanterna från vänster är Krister Karlsson, Thomas Dahlin, Lars Svensson och Torbjörn Jungeby.

Foto: Disarm 07

Efter att kampanjgruppen bjudits på lunch i industriområdets matsal träffade vi vapentillverkarnas representanter - från vänster Christer Henebäck, Anders Florenius (bortvänd), Maria Magnusson och Leif Gren.
Foto: Disarm 07

På Kampanjens fråga om möjligheterna att ställa om till civil produktion svarade facken att företagen har utvecklat flera civila spin-off produkter men när de blir aktuella för kommersiell tillverkning knopps de av till nya företag. "Detta eftersom vår organisationsstruktur bygger på ett fåtal, väldigt avancerade och dyra produkter. Och det är något helt annat än billiga prylar för den stora massan."

Bofors har självt försökt att satsa civila produkter tidigare men utan större framgång. Säljorganisationen är inte alls anpassad till en civil marknad, så det är bättre att knoppa av, menade fackets representanter.

Facken påpekade spontant att angående omställning skulle det behöva finnas en "anledning" - en ekonomiskt försvarbar förutsättning - till att ställa om från en vinstgivande verksamhet som fungerar bra.

Under en avslutande runda framkom bland annat följande synpunkter (från kampanjen såväl som fackliga representanter):

"Bra, spännande"

"Kul, men kort om tid, skulle behövas mer tid till detta men det måste nog ske utanför arbetstid."

"För att det ni tänker göra ska uppfattas positivt behöver det hållas på rätt nivå. Lagbrott upplevs inte som positivt - ni får svårt att få förståelse för det."

"Intressant och nödvändigt att ni finns och att det finns en dialog, företaget välkomnar en dialog. Alla är vi nog överens om att det finns orättvisor att bekämpa men sätten att göra detta varierar."

"Om vi ska lyssna på er behöver ni hålla er inom de lagar som finns eftersom ni kräver att vi ska göra det."

Avslutningsvis utlovades god fortsatt ömsesidig kommunikation och Kampanjen bad de fackliga företrädarna att informera sina medlemmar om Kampanjen.

Möte med representanter för krigsmaterielproducenterna BAE Systems Bofors och Saab Bofors Dynamics, kl 13.00

Från kampanjen

Anna Andersson
Patrick Gruzckun
Anne Sanne Göransson
Andreas Hedfors
Per Hillerström
Ulrika Hävre
Sara Kjernmoen

Från företagen

Anders Florenius, infochef Saab BD
Christer Henebäck, infochef BAE
Maria Magnusson, informatör Saab
Leif Gren, säkerhetschef

Christer Henebäck arbetade före år 2002 på länsstyrelsen, i energi- och byggbranschen. Maria Magnusson är ganska ny på informationsavdelningen. Leif Gren började 1969 på AB Bofors Nobelkrut och har sedan dess arbetat på förråd, plåtslageri, byggnad, fackligt inklusive i företagets styrelse och med personalfrågor, samt politiskt. Anders Florenius är före detta marinofficer, kom till företaget 1989 och har varit informationsdirektör på Bofors och Celsius.

Boforsföretagen har tidigare haft dialog med Svenska freds, Kristna freds och Plogbillsrörelsen. De berömmar dialog som viktigt medel för att parterna inte ska förlora tid på missförstånd utan kunna debattera fakta.

"Bra om vi kan reda ut våra ståndpunkter och då är det viktigt med öppenhet och möten."

Dialogen med plogbillsrörelsen fick för några år sedan kritik från den nya koncernledningen, berättar en representant, men Bofors hade lärt sig efter boforsaffären kring mutorna att det är viktigt med ett öppet klimat för att möta medial uppmärksamhet.

Saab Bofors Dynamics har cirka 1400 anställda. Ungefär 80 procent av produktionen går på export; 7,2 miljarder av en orderstock på 9 miljarder.

Företaget Bofors grundades år 1646 och köptes 1893 av Alfred Nobel. 1937 grundade Bofors Saab. 2000 förvärfvar Saab Celsius där Bofors ingår.

Företaget är världsledande vad gäller korräcksviddiga understödsvapen och man exporterar till världens största och mest krävande länder - bland annat USA, Storbritannien och Frankrike.

Företaget sysslar nästan uteslutande med ”verkan i målet” (det vill säga att skjuta sönder saker och människor, Kampanjens kommentar). Funktioner som beslutsstöd och informationsinhämtning är mycket mindre verksamheter.

Saab Bofors Dynamics är för närvarande involverad i flera internationella samarbeten, framförallt med andra europeiska länder. Man är i leveransfas av en IR-jaktrobot till sex nationer, utvecklingsfas för en radarjaktrobot och produktionsfas av en kryssningsmissil. Därtill kommer vapensystemen NLAW, ASRAD-R och RBS15.

BAE Systems Bofors berättade att de har gått från 13 000 anställda till att idag ha mellan 2000-2500. Under samma period sjönk Karlskogas befolkning från 40 000 till 30 000.

BAE Systems Bofors har utvecklat ett flertal civila produkter men avknoppat dem till nya företag eftersom dess organisation inte är bra på att sälja dessa. Exempel på sådana produkter är mobilsystem, tandimplantat och krockkuddar.

“2000 köptes vi av amerikaner. 2005 köptes de av briter. Vi har svensk, amerikansk eller brittisk hatt på oss, beroende på var vi är. Men vår försäljning följer svenska regeringens riktlinjer och det kan inte amerikanerna eller briter påverka.”

BAE Systems Bofors säljer i dag ammunition, artilleripjäser och marinkanoner. Drivande i deras verksamhet är precision, det vill säga träffsäkerhet. “Det minskar onödiga skador på civila.”

“50 procent av vår marknad utgörs av det svenska försvaret, resten går på export. Exempel på stora exportländer är USA, Tyskland, Storbritannien, Indien, Thailand, Malaysia och Japan. Ej Afrika eller Mellanöstern.”

Efter Kampanjens presentation kom kritik från företagen på en mängd punkter.

Först ifrågasatte företagen Kampanjens demokratisyn då vi rättfärdigar lagövertramp. De förespråkade istället exempelvis de trädplanteringsaktioner som tidigare genomförts.

Därefter ifrågasatte företagen Kampanjens språkbruk att dagens vapenexport skulle bryta mot riktlinjerna för densamma. Sverige tillämpar undantag i fallen USA och Storbritannien, påpekade företagen. Företagen beskrev riktlinjerna som ett nålsöga för att få det första tillståndet men därefter är det mycket lättare att få fortsätta exportera vapen till landet i princip hur länge som helst. På frågan varför inte avtalen med exempelvis Indien innehåller någon borte gräns blev svaret “fråga Olof Palme.”

Företagens huvudargument mot Kampanjen tycktes vara att utrikespolitik och politik i allmänhet ligger utanför enskilda aktörers kompetens. Vi ska följa lagen och lagen ska stiftas av valda politiker, menade företagen. Tidigare var exportreglerna långt slappare och då bestämde företagen själva. “Det har en gång varit vårt jobb och det gick inte så bra. Som system är dagens förfarande bra”.

Mötesdagen med kommunen, facken och företagen avslutades med en rundtur bland de vapen som våra politiker låter oss exportera så aningslöst. Nederst pansarskottet AT4, därovan arvtagaren NLAW. Foto: Disarm 07

Kampanjen bad specifikt företagen att kommentera våra val av vapensystem att fokusera på. Företagen kritiserade Kampanjens fokus på export av haubits 77 till Indien. "Kritiken mot exporten till Indien är lite märklig eftersom även Svenska Freds klassar Indien som en demokrati." Det ligger en offert på export av haubits 77 för 10 miljarder till Indien.

Företagen kritiserade också Kampanjens fokus på den styrbara granaten Excalibur. "Avsikten med det vapnet är att undvika "collateral damage" (dvs att annat än det man siktar på, exempelvis civila, också skadas eller dödas). Med dagens imprecisa vapen måste man beskjuta en yta om 2 fotbollsplaner för att vara säker på en träff, men med detta vapen räcker det med ett skott (istället för 220 st). Detta är bra om de man vill beskjuta finns i närheten av skolor eller sjukhus, något som blev tydligt vid kosovoin-satsen då "serberna ställde upp sitt artilleri nära just skolor och sjukhus."

Företagen presenterade inga dylika argument mot Kampanjens kritik mot det korräckviddiga pansarskottet AT4 och granatgeväret Carl-Gustaf.

Företagen berättade att regeringens beslut att på grund av Vietnamkriget stoppa exporten av granatgeväret Carl-Gustaf till USA var något som fortfarande, 30 år senare, genererar misstänksamhet mot namnet Bofors hos kunder och konkurrenter.

Rent allmänt talade företagen om vikten av fredsbevarande insatser vid till exempel folkmord som i Rwanda 1994 och

om att ickevåld hade varit svårt när Bofors 40mm-kanoner räddade London undan Nazitysklands bombangrepp.

Angående dialogen med fredsgrupper menade företagen att en sådan bara kan fortgå så länge "fred" råder. Om Kampanjen genomför aktioner menar företagen att de inte kommer att vilja träffas.

Kampanjen hade inför kritiken flera frågor som förblev obesvarade, såsom 1) var Bofors menar att gränsen går mellan, å ena sidan, en soldats godtagbara vägran att lyda en krigslagsvidrig order och en medborgares ickevåldslig civil olydnad mot pågående brott, och å den andra sidan ickevåldslig civil olydnad såsom blockad eller plogbillsaktion mot krigsmaterielexport till länder i folkrättsvidriga krig. 2) om gränsen anses gå vid Sveriges gränser - varför det? Vad skulle Sveriges krigsskadade flyktingar från till exempel Irak säga om det? och 3) dialogen är inget mål i sig. Dialogen är en konflikthanteringsteknik för att minimera ömsesidiga missförstånd, resursspillan och polarisering under pågående konflikt. Kampanjen träffar företagen trots att företagen samtidigt upprätthåller den ohållbara exportsituation vi finner oacceptabel. Hur kan företagen mot bakgrund av detta hota att avbryta dialogen om Kampanjen genomför aktioner?

Avslutningsvis utlovade parterna goda kommunikationer framöver och Kampanjen bad företagen informera sina anställda och sina chefer och ägare om Kampanjen. På uppmaning att bjuda in Kampanjen svarade ett företag att Kampanjen har en stående inbjudan.

Till sist visade företagen Kampanjen runt i företagets gemensamma utställningshall.

Vid protokollet: Patrick Gruczun, Andreas Hedfors

9-åriga Tabarq Yasin på sjukhus i Bagdad den 16 september 2006 efter att ha hamnat i korseld mellan amerikanska styrkor och rebeller. Enligt tidsskriften Lancets studie hade i höstas över 650 000 irakier förlorat livet till följd av det folkrättsvidriga kriget. Foto: AP/Khalid Mohammed.